

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

FJERDE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., SOGNEPRÆST.

SJETTE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDLER G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1899—1901.

Breve fra Biskop Fr. Plum til Biskop Fr. Münter.

Ved Cand. theol. Knud Heiberg.

En af den rationalistiske Tids virksomste Biskopper var den lærde Dr. theol. og phil. Fredrik Plum, der beklædte Fyens Bispestol fra 1811 til 1834. Medens han var Stiftsprovst i København (1803—11), havde han, begejstret for Pestalozzis Ideer, i Forbindelse med Professor Sander og Præsten A. K. Holm udgivet det pædagogiske Tidsskrift »Egeria«; senere udgav han en »Haandbog for Lærere og Opsynsmænd ved Borger- og Almue-Skolerne« og til Brug i Almueskolen Læsebogen »Anders Kjærbye af Vissenberg Sogn«. I Aaret 1810 var Plum Medunderskriver paa Klagen over Grundtvigs Dimisprædiken, og stod senere som Biskop afvisende overfor de religiøse Bevægelser, der vakte ogsaa indenfor hans eget Stift, om han end formanede Præsterne, »de kære Brødre«, til »ikke at lade det mangle paa den med forsigtig Skaansel og kærlig Sagtmodighed forbundne Alvor og Aarvaagenhed, hvorved Sværmeriets Smitte kan standses eller dog saa meget muligt gøres uskadeligt«¹⁾.

Tidens »mystisk poetiske Aand« i Præsternes Kreds søgte han at modarbejde ved Vækkelse af den videnskabelige Aand; hertil sigtede baade de videnskabelige Forhandlinger ved de aarlige Landemoder, hvis Fremme Biskop

¹⁾ L. Helveg: Danmarks Kkhist, eft. Ref. II. 466.

Plum ivrigt arbejdede for¹⁾, og Oprettelsen af Stiftsbibliotheket i Odense, til hvilket han testamenterede sin egen Bogsamling.

Biskop Plums Hovedinteresse var dog Skolevæsnet og dettes Forbedring²⁾, selv om han havde et aabent Øje for, at Præsterne for den Sags Skyld ej burde forsømme deres øvrige Embedsgerning.

De nedenfor aftrykte Breve til Biskop Fr. Münter, til hvem Biskop Plum stod i et varmt Venskabsforhold, give os bl. a. et Indblik i det store personlige Arbejde, Biskop Plum satte ind paa at føre sine almennyttige Tanker ud i Virkeligheden.

Brevene fra 1812—14 findes i Sjællands Bispearkiv, Brevet fra 1821 i den Bøllingske Brevsamling paa det store kongelige Bibliothek.

1.

Odense d. 9. Maj 1812.

— — Jeg har i denne Tid meer end een Gang været paa Trolleborg i Seminarie-Affaire. Dette Seminarium er i økonomisk Henseende nær ved sin Undergang, om det ikke af Regieringen opholdes med kraftig Haand. For at redde det skal Forestillingerne i denne Tiid gaae Slag i Slag. Af Cancelliet er ikke heri meget at haabe. De smaa Seminarier, de, der koste mindst, ere de bedste! hedder det. Om Overfladighed derved udbredes — om Præsterne over Skolevæsnet forsømme deres egentlige Embede og blive Vævere paa Prækestolen — derom bekymrer man sig ikke. Overalt burde man ikke ringeagte det Seminarium, hvor en Oest³⁾ er Lærer.

Gud velsigne Dem og Deres!

Med broderlig Hengivenhed

Plum.

¹⁾ Helveg: anf. S. 453.

²⁾ jf. F. Nygård: Kristenliv i Danmark, 112 ff.

³⁾ Johan Friedrich O., Førstelærer ved Brahetrolleborg Seminarium fra 1795 til sin Død 1815. Erslews Lex. II. 483.

2.

Odense d. 10 Juli 1812.

Overbringeren er en holsteensk Skolelærer, som paa egen Bekostning gjør en pædagogisk Reise til Danmark. Jo sjeldnere dette er, jo meere fortjener han at understøttes af Skolevæsenets Venner til at naae sin Hensigt. Han fortjener ogsaa for sin egen Skyld denne Understøttelse, da han er een af Holsteens dueligste Lærere og bekjendt som god pædagogisk Skribent. Jeg har anbefalet ham til Bærens¹⁾ og Hammond²⁾; vilde De, ædle Ven! aabne ham Adgang til det Jonstrupske Seminarium, til Døvtume-Institutet og til de af Khbvns Instituter, som, foruden den lærde, befatte sig med Elementar-Undervisning. Hans Navn er B e n d i x e n³⁾.

De veed, at jeg med Varme greb Deres Idee, at indføre literære Forhandlinger ved Landemodet. Her har jeg ved Brevvexling med de Mænd, af hvilke Noget især var at vente, bragt det til, at 11 Afhandlinger oplæstes ved mit første Landemode i forrige Uge. De vare i det Heele saadanne, at vi kunne være bekiendte at udgive dem, og et Tidsskrift fra dette Stift, ligesom fra Deres, skal nu udkomme. Stiftets Geistlige og Byens Indvaanere vare for en stor Deel tilstæde ved Oplæsningen, og viiste stor Deeltagelse. Adskillige Civile meldte sig ubuden hos mig som Subskribenter, førend endnu taltes om disse Afhandlingers Trykning. Den i Sælland indførte Fremgangsmaade med frie Oplæsning, uden at Bispen paa et eget Høisæde som Mentor (saaledes i Hansens Tid⁴⁾) gjør sine Erindringer

¹⁾ Johan Hendrich B., fra 1799 Justitiarins i Fattigvæsenets Politiret; bekendt for sin filantropiske Iver, navnlig paa Fattig-, Hospitals- og Skolevæsenets Omraade; † 1813. Jf. Biogr. Lex. III. 301. Biografi, udg. af P. W. Heiberg 1813.

²⁾ Amtsprøvt Eiler H., Spr. i Brøndbyvester 1796—1820, virksom paa Fattig- og Skolevæsenets Omraade; ledede fra 1802 et Seminarium i sin Præstegaard. Biogr. Lex. VI. 551.

³⁾ Rimeligvis den som Regnelærer bekendte Jacob B. (1774—1849), Skrivemester (Førstelærer) ved St. Nicolai Skole i Flensborg 1806—46. Biogr. Lex. II. 48.

⁴⁾ Dr. theol. Peter H., Biskop i Fyen 1803—10. Biogr. Lex. VII. 36.

ved hver Afhandling, brugdes, og den fortreffelige Paludan Müller¹⁾ af Kerteminde valgtes til Medcensor med Stiftsprovsten²⁾ og mig. Indlagte Liste viser Afhandlingernes Indhold. Prof. P. E. Müller pleier at lade deslige Ting indføre i Literaturtidenden, hvorfor jeg beder, Listen maatte leveres ham.

Ved at blive valgt til Præsident i Stiftets patriotiske Selskab er jeg i denne Tid kastet ind i en Sfære, hvori jeg er saare lidet bevandret. Skal det lykkes mig at virke Noget deri, maa det skee ved Hjælp af mit Forhold til Geistligheden og ved det Bekjendtskab, jeg paa Omreisen til Kiøbstæderne har gjort med mange brave Mænd blandt de Civile. Den sidste Kongelige Opfordring treffer heldig sammen med mit Præsidentskab. Meere herom, naar Noget er gjort. — Odense holder mig i denne Sommer længere inden sine Porte, end den burde. Det er ikke saa meget de uendelige Stiftssager, som her sysselsætte mig, endskiønt min Nærværetse ved disse er nødvendig; men især Byens Skolevæsens Forbedring. Tænk Dem, da denne Forbedring efter heele forrige Vinters og Foraarets Forberedelse var kommen saa vidt, at Bekjendtgjørelsen, jeg her vedlægger, kunde udstædes, er jeg ikke kommet videre end at have 50 Børn i den nye Skole, endskiøndt nogle hundrede Børn her i Byen slet ingen Underviisning have. Skal det Heele, der, med Skole-Lokalernes Anskaffelse, Apparatets Indretning, Læreres Hvervning og fremfor Alt Penges Opdrivelse til alt dette, har kostet mig meget Arbeide om Dagen og mangen søvnløs Nat, ikke ligge paa Halvveien, maae jeg kun faa Dage ad Gangen forlade Byen. Commissionen har nu maattet deele sig, for To og To at gaa Byen igiennem, og tale med hver enkelt Familie om Skole-Underviisningen. Til denne Omvandring har jeg og

¹⁾ Jens P-M, Spr. i Kjerterminde 1801—19, senere Biskop i Aarhus. Biogr. Lex. XI. 637. Fr. Nygård: Kristenliv i Danm. 117 ff.

²⁾ Stephan Tetens, Stiftsprovst og Spr. ved St. Knuds Kirke 1811—19, senere Biskop over Als og Ærø. Erslew, Lex. III. 307.

Kapellan Ortmann, som jeg medtog, anvendt to heele Dage af denne Uge, og ere endnu ikke færdige i vort Distrikt. Vi sætte Forældrene 14 Dage til frivillig at lade deres Børn møde i vore Skoler. Indfinde de sig nu ikke, begynde vi med god Samvittighed paa Mulcteringen, ved hvilken jeg naturligvis i Begyndelsen maa være tilstæde, om ikke utidig Barmhjertighed skal fordærve Alt.

Lev vel, og hils vore fælles Venner.

Deres inderlig forbundne

Plum.

Viis vor gode Balle dette Brev, om De troer, det vil interessere ham.

3.

Bogense d. 14. Sept. 1812.

Efterat have sovet vel ovenpaa en voldsom Tour, fortsætter jeg mit Brev af 13. d. M. Den voldsomme Tour bestod ikke i Reisen herhid, i hvorvel den i skarp Luft ei er den behageligste, da den bestandig gaaer imod Norden, men i en Spaseretur, jeg efter en lang og vel tilendebragt Raadstuesamling gjorde i Maaneskin til Harritslevgaard med Stiftsbygningsconducteur Hank. Her boer en værdig Kone, hvem jeg ikke undlader at besøge, naar jeg kommer til Bogense, hvor kort det end er. Det er Generalinde Bardenfleth, Løvenørns Søster, og Moderen til de fortreffelige unge Mænd, der i forskellige Kredse vedligeholde det Bardenflethske Navns Ære. Den Ældste af dem har jeg fordem læst Latin med. Naar De seer ham (Kammerherren), beder jeg Dem at hilse ham fra mig. Mit Ærende her til Byen var, som jeg igaar skrev Dem, at faae de Hindringer bortryddede, som en ved Borgernes Sammenskud anskaffet Skolebygningens Indretning lagde i Veien, hvorved Skoleforbedringen standsedes. Disse Hindringer vare af en besynderlig Art, og ere værd at lægge Mærke til for den, der ligesom jeg skal rydde op i de Øglereeder, man kalder smaa Kiøbstæder: Byefogden og Borgerne ligge

i Strid. De klage over ham, og han over dem. Saavidt jeg har kundet erfare, er hans myndige og egenraadige Handlen alene Skylden. — — Han antog i Foraaret Skole-sagen med Iver, — — Ved Formaliteter har han vidst at opholde den kjøbte Skolebygningens besluttede Flytning, indtil det nu formedelst Aarstiden bliver for sildigt at iværksætte den, hvorved Opfyldelsen af Borgernes Ønske, den forbedrede Skoleindretning, skulde efter hans Mening hindres for i Vinter. Naar Aarsagen til slige Cabaler er opdaget, er strax meget vundet. Forsynet med et Brev fra Stiftamtmanden, hvori han beder mig at handle ogsaa paa hans Vegne i alt, hvad der angaaer vor fælles Embedssag i Bogense, og ledsaget af Stiftsbygningssconducteuren, kom jeg nu herhid, deels for at bekjendtgjøre det af Cancelliet approberede Skoleregulativ, jeg sendte Dem igaar, for Skoleinspecteurerne og Byens vigtigste Mænd, som i Forveien ved Stiftsbrev vare tilsagte til en Raadstuesamling, deels for at handle om hin Skoleflytningssag. Efter Regulativets første Post blev en Skolecommission nu i Samlingen oprettet, hvorved jeg, efter mit Bekjendtskab med Byen, søgte at lede Valget til de Mænd, der ere bedst skikkede til at arbeide mod Cabale, og at virke for Sagen. Jeg havde nu ikke længere at handle med Byefogden allene, men med en Commission. Denne lod sig ved Argumenter, som Hank forsynede mig med, snart overbevise om, at Bygningens Flytning var for kostbar, og unødvendig; man besluttede at lade den fare, og kun at indrette Husene, hvor de staae, passende til deres Bestemmelse. Denne Indretning er ikke vidtløftigere, end at den kan udføres i dette Efteraar. I Dag Formiddag Kl. 9 samles jeg igien med Commissionen, for at faae Indretningernes Maade og Omkostninger, saavel som den nøieste Tid, hvori de maae udføres, nøie bestemt. Imidlertid vil min gode Hank forinden forhandle med de forskjellige Haandverksmestre. — Jeg maae slutte Samtalen med Dem for denne Morgenstund; thi

Lugten af Dyvelsdrek, som opfylder heele Huset, nøder mig til at flye.

Jeg kommer nu fra Commissions-Samlingen, som varede fra 9 til 12; men alt blev ogsaa afgjort paa bedste Maade. Gienpart af det Forhandlede skal ieg stræbe at vedlægge, at De desbedre kan gjøre Dem Begreb om Sagen. — Med Lugten, som jeg nævnede ovenfor, har det den Beskaffenhed, at jeg logerer paa et Apothek, efter Anvisning af Kirkeværgen. Jeg kunde ikke faae udrettet saa meget i Kiøbstæderne, om jeg ei havde gjort Lovens Forskrift giældende for mig, at have frit Ophold paa Kirkernes Regning.

Førend jeg reiser herfra, maae jeg fuldføre mit Brev, thi jeg har nu Roe en halv Times Tid, indtil Vognen er færdig.

Jeg lykønsker Dem til Stiftsbibliothekets Indretning i Roskilde. Riddersalen skal være bleven ret smuk, sagde en Reisende mig, som havde seet den. Hertz¹⁾ syntes meget varm for Bogsagen, og vil uden Tvivl holde Orden i Bibliotheket. At Grundtvig læser saa flittig paa Landemodet, er just ikke glædeligt. Hvorledes undgaar man at lade hans Phantasies Fostere trykke?

Det glæder mig, at de har opmuntret Kierulf²⁾ til nogen Virksomhed for Skolerne. Saalænge jeg var i Slagelse³⁾, maatte han bruge sine Evner, som ere ret gode, hertil. Han staar sig vel med Borgerne og vil være skikket til at styre en Søndagsskole. — Om Duus's Ansøgning og Deres Modstand vidste jeg allerede i Foraaret noget fra Trolleborg. I en Sag som denne burde Duus⁴⁾ og Grev Hol-

¹⁾ Jens Michael H., Domprovst i Roskilde 1804—19, Biskop i Ribe 1819—25. Biogr. Lex. VII. 418.

²⁾ Rasmus K., resid. Kap. ved St. Mikkel's K. i Slagelse 1801—17. Wiberg III. 124.

³⁾ Biskop Plum havde været Spr. ved Mikkel's K. 1796—1803.

⁴⁾ Peder Rahr D., Spr. i Haarslev-Tingjelling fra 1813, i Vemmelev-Hemmershøj 1826—42. Erslews Lex. I 359.

stein¹⁾ ikke finde Medhold; dette har jeg sagt dem paa Trolleborg, som saae Sagen fra en anden Side. — Det er en vanskelig Sag med Opholdets Kostbarhed i Landmode-staden. Jeg frygter, at den omsider vil forstyrre vore literære Forhandlinger aldeles. Jeg har budet Provsterne og de Præster, som læse, til Bords den første Dag. En Biskop, som er raadig over sine Tiender, kunde vel gjøre dette begge Dage; derved sparedes ikke Lidt for de Geistlige. — I Deres Brev af 1: Sept. skulde være indlagt et Blad om Enkerne. Det var ikke indlagt og udbedes en anden Gang. Ogsaa er jeg nysgierrig efter at vide Udfaldet af Kampen med Stemann. De latinske Skoledisciplens Kirkegang er her i Stiftet ordentlig. I Odense, hvor man hver Søndag hører meget Godt og Skiønt af Tetens, komme alle Lærerne flittig i Kirke, hvor kunde da Disciplene blive hiemme? — Jeg har ikke havt Fortred med nogen Amtsprovst qva Amtsprovst, men vel en Dyst med en Seminarieforstander, som er Amtsprovst²⁾. Ved Seminarieexamen begyndte jeg at gjøre hist og her Spørgsmaale og fremsætte Opgaver, og ingen Hindring lagdes i Veien. Længere hen kom Historien for. Alle Forstanderens Spørgsmaal heri bleve besvarede med en Udførlighed og Lærdom, som forbausede Tilhørerne. Man troede at have Historikere ex professo for sig. Enten vare de virkelig dette, saa dømte jeg, eller de havde lært noget hist og her, at brillere med. Begge Deelee opfordrede mig til at examinere selv. I den gamle Historie, hvor man havde viist udførlig Kundskab i mange Smaating, holdt jeg mig til det Vigtigere, til lutter universalhistoriske Ting og Personer, og fik ofte intet Svar. I Fædrelandets Historie gik det endnu slettere. Jeg var neppe færdig med den første Seminarist, førend Forstanderen lydelig yttrede sin Misfornøielse. Han talte om Ubillighed, om Mistroe, som

1) Lensgreve F. A. Holstein til Holsteinborg. Biogr. Lex. VIII. 26 ff.

2) P. A. Wedel i Skaarup.

om han ikke kunde examinere &c. Jeg advarede ham ved et Par Ord paa Latin, og blev ved at examinere. Han gientog mine Ord, og forsøgte paa andre Maader at confundere mig. Jeg vedligeholdte Koldsindigheden, og examinerede videre. Derpaa begyndte han at ville forbyde Seminaristen at svare mig. Jeg foreholdt ham kort og alvorlig, hvormeget han derved udsatte sig, og, som om jeg ikke forstod Forbuddet, vedblev at spørge. Seminaristen svarede, hvor han kunde, og saaledes de følgende, indtil den Sidste kom for, da forbød Forstanderen lydelig og offentlig Seminaristen at svare mig. Jeg erklærede derpaa, at jeg ikke vilde spørge videre den Dag, men tage mine Forholdsregler efter det, som var forefaldet. Examen vedblev endnu et Par Timer, hvorved jeg var Tilhører. Da den var forbi med den halve Deel af Seminaristerne, og jeg ved en Samtale havde bragt Forstanderen til at indsee det Urigtige i hans Opførsel, forelagde jeg ham Alternativet: enten at jeg strax reiste bort og suspenderede Examen, hvilken jeg eene paa Directionens Vegne havde forestaaet, indtil Cancelliet havde kiendt i Sagen, eller at han den følgende Dag rolig taalte, at jeg qvæstionerede, og selv opfordrede mig dertil. Han valgte det Sidste, og opfyldte det rigtig den følgende Dag i mange Tilhøreres Overværelse. Jeg examinerede da ogsaa Raden igiennem. Derved blev Sagen afgjort paa lempeligste Maade, uden at Collegierne skulde blandes deri. Han har siden behandlet mig med al Agtelse, og jeg troer ikke at have lidt noget i Mængdens Omdømme ved denne Historie. Siig De mig nu, om De vilde have handlet anderledes.

Deres inderlig hengivne

Plum.

Indlagt følgende:

Deres sildigere kiære Brev med sidste Post kan jeg kun besvare med et Par Ord. De har fuldkommen Ret, at man ikke bør skrive til Cancelliet in corpore uden i yderste Nødsfald. Men De har og vistnok Ret i at ansee

Sagen for vigtig. Dette, De melder, skal bestyrke mig i det Forsæt, videre at samle Data til en Beskrivelse over den stedse meere tiltagende Løsagtighed. Ogsaa skal jeg skrive til Bloch¹⁾ om Sagen.

En Omstændighed, hvorom jeg siden skal skrive, bevæger mig noget nær til at reise til Als i Morgen. Derfra skal jeg faae Tid at tale med min ædle Ven.

d. 16 Sept.

t. t.

Plum.

4.

Odense d. 10. Jan. 1813.

Hjertelig Tak for sidste Billet, og for Meddelelsen af det engelsk-danske Nye Testamente. Det var en god Idee, at et Exemplar heraf bevares i alle Bispearchiver til Beviis for Efterslegten, at vor Old dog ikke var i den Grad fordervet, som den ellers af saa mange Merker maae synes.

Deres Yttring om Cancelliet er mig ubegribelig. Jeg har i forrige Aar længe og alvorlig modsat mig de tidlige Confirmations Bevillinger, og, uden at bekymre mig om, at den eene Resolution efter den anden ikke syntes at agte paa mine Erklæringer, vedbleven at sige Collegiet Sandheden. Det er ikke Cancelliets Skyld, at disse hyppige Ansøgninger om venia ætatis nu ere saa got som ophørte her i Stiftet. Hvor megen Brevvexling med Præster og Provster det har kostet mig at bringe det hertil, kan jeg ikke beskrive Dem. Dette og adskilligt andet vilde jeg ikke have gjort, om det havde været min Sag at føie mig efter Tidens Aand, som ikke sielden udtaler sig i de collegiale Breve. Eet Princip har Kiendskab til denne Aand hidtil buddet mig at følge: selv at afgjøre Alt, hvad der angik det Religiøse og Præsteembedets Væsen, og heller vove Noget, end spørge Cancelliet. Saaledes maatte en Præst i forrige Uge reise 12 Miile, efter min Citation, for her i Bispegaarden at modtage Erindring om det Uvær-

¹⁾ Jens B., Biskop i Viborg 1805—30. Biogr. Lex. II. 404.

dige i, at han havde taget sig paa at være Incassator i et verdsligt Stervboe for at vinde nogle hundrede Daler. Jeg har havt et Par Tilfælde, hvori Præster af Embedsiver havde forløbet sig og foranlediget Uordener i den Grad, at de maatte være bleven straffede, om de vare bleven dømt af Jurister efter Lovenes Former. Vi i vor Stilling kunne afgjøre Sligt i Mindelighed, og skaane retsindige Mænd, uden at Præstens Embede lider. I det ene Tilfælde gik Sagen dog, længe efter at jeg ansaae den for endt, ad en anden Vei til Cancelliet. Jeg maatte erklære, og sagde da reent ud, hvad jeg havde gjort, og hvorfor jeg ikke lader Sligt gaae til Collegier. Man har og, som jeg med Glæde merkede, ladet det beroe ved min Afgjørelse. At De, ædle, virksomme Mand! skulde være miskiendt, kan jeg ikke troe. Det er en øieblikkelig Stemning, en hastig opkommen Modvind, hvoraf jeg vel vilde havt dobbelt saa mange, om jeg var dem saa nær, at de kunde blæse paa mig.

Holms Commentare over Lærebogen har glædet mig inderlig¹⁾. Vi maae endelig arbeide paa at faae den ret udbredt i Menighederne. Men Balle! — hvad siger han derom? kan han skjule det for sig selv, at hans Lærebogs Usselhed er ved den bleven aabenbar? Han trøster sig, tænker jeg, ved Grundtvigs Verdens-Krønike. Hvilket Galimathias blandet med Genialitet indeholder den ikke! Hvor mange ny Synspunkter midt i al denne gamle Postilvæv! Hvor Lidet allevegne af den Ydmyghed og Kierlighed, som Forfatteren stedse har i Munden! Maatte den ikke gjøre Christendommen latterlig for mange! Dens vrangte Anvendelse af Bibelen og det pietistiske Sprog er altfor komisk til, at det ikke af Vittighedsjægere skulde blive misbrugt!

En Kommissionsnedsættelse til Kirkedisciplinens Bedste

¹⁾ »Undervisning i Religionen for Ungdommen med Hensyn til den anordnede Lærebog» af A. K. Holm, fra 1797 Præst ved Holmens Kirke, Holmens Provst 1823—48, † 1851. Biogr. Lex. VII. 562.

er artig nok¹⁾. Har Clausen²⁾ givet Anledningen? Han, som er rigorøs, og Gutfeld³⁾, som er lax i denne Post, vil atter heri blive de stridende Sider; men Ørsted er den rette Mand til at forlige dem. Faae vi en Lov, som binder til sin Kirke, vil tvungen Kirkegang finde Sted her som i Khavn; thi her gaae nu alle Sogne til St. Knud, for at høre Tetens, medens de øvrige Kirker staae tomme. Hvad den udvortes Veltalenhed angaar, er han den største, jeg har hørt, eller rettere seet; thi det, man seer, er egentlig hans Fortrin. Kom De her i Kirken, vilde De troe, at det fordervede Odense paa een Gang var bleven religiøst; men det er egentlig en æsthetisk Fornøielse, man søger. Dog, denne kan føre til noget Bedre. Tak for sidste Ordinationstale; jeg har læst den med megen Deeltagelse.

Gud velsigne Dem og alle Deres i dette Aar!

Gid den huuslige Glæde, som er skienket Dem igien ved den gode Bispindes Helbredelse, ingensinde maae tabes!

Deres inderlig hengivne

Plum.

Hvad Sensation gjør Frue Stael Holsteins Nærværelse i Khavn? Frue Bruns Beskrivelse over hendes Talenter i 1ste D. af »Episoden« har mangen Gang vakt det Ønske hos mig, at reise til Khavn. Det kan desværre ikke opfyldes. Lad mig endelig engang vide, hvorledes den velsignede Frue Brun nu befinder sig.

5.

Odense d. 15 Maj 1814.

Megen Tak for sidste kiære Brev af 30. April. At De, kiæreste Ven! er fornøiet med det, som her er skeet, og tager varmt Deel deri, er mig vigtigere, end De kan forestille Dem! Af Stiftsbibliotheket troer jeg og, at man efter

¹⁾ Jf. Helveg: Kirkehist. efter Reform. II. 392; L. Koch: Den danske Kirkes Hist. 1801—17. 155.

²⁾ Stiftsprovst H. G. Clausen. Biogr. Lex. III. 606 f.

³⁾ F. C. Gutfeld, Holmens Provst 1811-23. Biogr. Lex. VI. 324.

Omstændighederne ei endnu bør fordre Meere. Siden dets Oprettelse har Veien til Udlandet været spærret, og Auctioner efter Videnskabsmænd have ikke fundet Sted. Da det er anlagt for alle Fag (og det maatte det, naar Godseiernes og de Riiges Deeltagelse skulde vækkes) saa maatte alt medtages, hvad der skienkes, Godt og Maadeligt, omne scibile. Det ringere Gods hører dog til Literaturens Historie. Her staae nogle mystiske Sager og adskillige Hexebøger, som Hein har skienket. Ogsaa Sligt bør have sin Hylle. Hein, som i denne Tid er død, har efterladt et stort og i nogle Fag meget vigtigt Bibliothek. Skulde det blive solgt, hvilket endnu er uafgjort, veed jeg kun een Maade til at nytte denne Auction for Stiftsbibliotheket: det er, at bekiendtgøre mit Ønske, at kiøbe deraf for Ex. for 4000 Rbdr. N. V. saaledes, at denne Sum tilveiebringes ved Actier. Hver Actie kunde være 20 Rbdr. Planen fordrede altsaa 200 Deltagere, hvis ikke, som maae formodes, Enkelte vilde tage flere Actier ad Gangen. Pengene betaltes tilbage af Stiftsbibliothekets aarlige Indtægter, ved Lodkastning, i en ubestemt Række af Aar. Lykkedes denne Plan, var det et stort Beviis paa videnskabelig Almeenaand for dette Stift. At Nogle da vilde ganske skienke Bibliotheket deres Fordringer, maatte man gjøre Regning paa. — Paa Mandag har jeg en Samling hos mig, hvori Gh. Raad Bülov, Kherre Greve Bille Brahe, Stiftsprovsten, Amtsprovsten for Odense Amt¹⁾ og to af dette Amts samtlige Geistlige valgte Præster tilligemed mig vedtage og underskrive en Fundats til Stiftsbibliotheket, som da indstilles til kongelig Confirmation. I Henseende til de 'geistl. Conventer tør jeg love for, at Deres Frygt ikke skal blive grundet. Den Misbrug, som fordem fandt Sted i dette Slags Samlinger, er slet ikke Tonen her; den er ogsaa forebygget i den for hvert Convent vedtagne Orden; des-

¹⁾ Spr. i Lumby, P. V. Lütken, Amtsprovst for Odense Amt 1807—36, jf. Nygård: anf. Skr. 115 f. Biogr. Lex. X. 557.

uden besøger jeg selv Samlingerne, saa ofte jeg kan. De have vist sig særdeles nyttige for den praktiske Embedsførelse, da de pastorale Samtaler, som ikke lade sig høre i en stor Cirkel ved Landemode, her, som i Vennekreds, bedst holdes. Her oplæses og debatteres ogsaa de Afhandlinger, som siden i fuldkommen Form komme frem ved Landemodet. Paa Trykningen har man her ei endnu kundet begynde formedelst Tidernes Besværlighed; dog haaber jeg, at Noget vil udkomme i dette Aar. — Søndagsskolerne fordrer utrolig Opmærksomhed, om de alle-vegne skal lykkes. For denne vaagne Opmærksomhed er Stiftet bekvemmere, end noget andet i Danmark, da jeg fra Odense i kort Tid kan være i hver af de 7 Kiøbstæder, som ligge omkring mig; men da Alt her skal trives ved de Vedkommendes frivillige og ubetalte Virksomhed, og da Cancelliet ikke nu, som forud i Cancellipræsident F. Moltkes Tid, understøtter Bestræbelserne ved Opmuntrings-Breve, saa standses let det begyndte Gode.

Prof. Andresen¹⁾ har rigtig bragt mig Deres Svar paa mit Spørgsmaal og min Bøn, angaaende Overladelsen af Dubletter eller kasserede Bøger fra Sællands Stiftsbibliothek. De har fuldkommen Ret i, at man i deslige Ting maae bruge Forsigtighed. Ret meget takker jeg for det mig ved Gh. R. Bülov nylig givne Løfte, at De af egne Bøger vil skienke os nogle. Bogh. Schubothe har med denne Post faaet Brev om at modtage dem. Maaskee De vil have den Godhed at lade dem bringe til ham, hvis han ikke før Deres Visitatsreise lader dem hente. Meget Lykke ønsker jeg til denne Bornholmske Visitatsreise. Min gamle Ven, Amtsprovst Jensen²⁾, beder jeg hilse. Siig ham, at det lille Qvistkammer hos Degnen paa Graa-brødre Kirkegaard, hvor han og jeg i vor Skolegangs Tid

¹⁾ Professor Christopher Schrøder A., Spr. i Vissenbjerg 1805—20, i Kjersteminde 1820—32. Biogr. Lex. I. 255. Nygård, anf. Skr. 189 ff.

²⁾ Johan J., Spr. i Rønne og Amtsprovst 1808—24, gik i Odense Skole 1771—78. Erslews Lex. I. 775

sadde med Hansen, og læste Moses in Midian, og regnede Algebra for 4. Sk. Timen, endnu er det samme. Ogsaa Hr. Grønbech¹⁾ beder jeg at hilse; og skulde de komme til Christiansøe, hvor Balle altid kom, beder jeg for Alting at hilse Commandanten Munk, med Tillæg, at jeg nylig har glædet mig ved at modtage hans Brev. — Mange Hilsener til Frue Bispinden og alle Deres kiære Børn fra enhver af mine. Gid vi i Sommer maatte sees her i Fyen.

Deres inderlig hengivne

Plum.

Gehr. Bülov beder at hilse og undskylde, at han ikke skriver idag.

6.

Odense d. 25. Apr. 1821.

Her sender jeg Deres Høiærværdighed Kjede[n] selv paa Kong Hans' Steen med alle accessoria. Korset er omtrent, som Abildgaard har tegnet det. Alt, ogsaa Medail- len, er tegnet i den Størrelse, det har paa Steenen. Jeg tør sige at Tegningen er ganske nøiagtig. Hvad der er utydeligt paa den, er det i samme Grad paa Steenen. Man skulde ikke troe, at det, Medaillen viser, var Maria og Barnet; men det er dog uden Tvivl intet andet.

Deres Opdagelse, kjæreste Ven, er særdeles vigtig²⁾. Det Astronomiske deri gaaer over min Horizont, men saare nysgjerrig er jeg efter at læse de Undersøgelser, den vil foranledige. Derved vil da Paulus, Comment. I, 206 f., Hegewisch, Chronol. 123 f., Noget i Gablers Journ. für auserles. theol. Lit. I, 244 f. og især den nyeste Grand- sker over denne Sag, Wurm i Bengels Archiv. XI, 1 f. 261 f. komme i Betragtning.

Deres Brevs Slutning er sørgelig. Jeg tør ikke ind-

¹⁾ Niels G., Spr. i Rø paa Bornholm 1806—21.

²⁾ Jf F. Münters Skrift: Der Stern der Weisen (Kph. 1827).

lade mig deri. Gud velsigne Dem og Deres! Jeg glæder mig til Familiens Komme til Sanderumgd, og haaber, ogsaa at see Dem selv.

D. hengivneste

Plum.

PS. Som sagt, indeholder Steenen intet Meere af det Omspurgte end det, som Tegningen viser. Naar jeg siger: Korset er omtrent, som Abildgaard har tegnet det, saa mener jeg de Figurer, hvoraf der findes hele 4, for og bag Elefanterne. Ellers findes intet Kors, uden det skulde være den Figur under Medaillen. — —

Megen Tak for mine Subscriptionsplaner.
